

Date: 27th March-2025

KORRUPSIYANING YO‘L HARAKATI XAVFSIZLIGIGA SALBIY TA‘SIRI

Axmedov Doniyor Anvarjonovich

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi
Universiteti kafedra boshlig‘i, t.f.b.f.d (PhD), dotsenti

Jumayev Xusniddin Sirojovich

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi
universitet mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Maqolada korrupsiyaning yo‘l infratuzilmasiga, harakati xavfsizligiga, ta‘lim va nazorat tizimlaridagi savodsizlikka hamda yo‘l qoidalari va xaydovchilik madaniyatiga salbiy ta‘siri bilan bog‘liq holatlar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Korrupsiya, yo‘l transport hodisalari, yo‘l qoidalari, yo‘l harakati, yo‘l infratuzilmasi va transport xavfsizligi.

ПУТЬ КОРРУПЦИИ К БЕЗОПАСНОСТИ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ ОТРИЦАТЕЛЬНЫЙ ЭФФЕКТ

Annotatsiya: В статье рассматривается негативное влияние коррупции на дорожную инфраструктуру, безопасность дорожного движения, неграмотность в системах образования и контроля, правила дорожного движения и культуру вождения.

Klyucheviye slova: Коррупция, дорожно-транспортные происшествия, правила дорожного движения, дорожное движение, дорожная инфраструктура и безопасность на транспорте.

THE PATH OF CORRUPTION TO ROAD SAFETY NEGATIVE EFFECT

Abstract: The article examines the negative impact of corruption on road infrastructure, road safety, illiteracy in education and control systems, traffic rules and driving culture.

Key words: Corruption, road accidents, traffic rules, road traffic, road infrastructure and transport safety.

Bugungi kunda yo‘l transport hodisalari har yili dunyo bo‘ylab minglab odamlarning hayoti va sog‘lig‘iga tahdid solmoqda. Bunday hodisalar bir qancha omillar bilan bog‘liq. Shunday omillardan biri - korrupsiyadir.

Bu asosan, yo‘l qurilishi va ta‘mirlash ishlari, ta‘lim tizimidagi muammolar, yo‘l harakati xavfsizligiga mas‘ul bo‘lgan xodimlar tomonidan aksariyat hollarda qoidabuzarliklarni yashirish, litsenziyalarini oson olish uchun pora talab qilish, transport vositalarini xavfsizligini tekshirishda manipulyatsiyalar va boshqa obyektiv va subyektiv omillarga bog‘liq.

Date: 27th March-2025

Bir soʻz bilan aytganda, korrupsiya jamiyat xavfsizligiga tahdid soladigan jiddiy muammo sifatida, nafaqat yoʻl-transport hodisalarining koʻpayishiga, balki, fuqarolarning jamiyat va davlatga boʻlgan ishonchi yoʻqolishiga olib keladi. Shu bilan birga, davlatning huquqiy tizimini buziladi.

Ayni sohada, davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev joriy yilning 5 mart kuni Korrupsiyaga qarshi kurashish milliy kengashi Kengaytirilgan yigʻilishidagi nutqida korrupsiya islohotlar yoʻlidagi eng katta toʻsiq va gʻov ekanini taʼkidladi. Jumladan Yoʻl transport hodisalarini oldini olishda Yoʻl harakati xavfsizligi inspektorlari “bodi-kamera”da xizmat oʻtayotgani, avtoraqamlar auksionda sotilayotgani, qogʻozdagi bayonnoma yoʻq boʻlgani uchun korrupsiya omillari keskin kamayganini, korrupsiyaga qarshi kurashish umummilliy vazifa, har bir vatanparvar yurtdoshimizning vijdon ishi ekanini takidlab oʻtildi[1].

Mamlakatimizda yoʻl transport hodisalarini oldini olishda korrupsiy va uning xavfsizlikka taʼsiri haqida tadqiqodchi olimlarimizning fikrlari oʻrganilganda, korrupsiya, davlat va jamoat tashkilotlarida resurslar, imkoniyatlar yoki qarorlar almashinuvi orqali sodir boʻladigan noqonuniy yoki nomaqbul amaliyotlar boʻlib, bu hodisalarning tez-tez yuzaga kelishiga yoki ularning oldini olishga toʻsqinlik qiladi[2].

Dunyo olimlari S. Muller, & A Walker, B.Giddings, & S.Woods, P.Vasquez, L.Shovgenlar, korrupsiyaning yoʻl xavfsizligiga taʼsiri va unga qarshi kurashish boʻyicha tadqiqotlar olib borishib ularning fikriga koʻra[3,4,5]. Yoʻl transport hodisalarini oldini olishda korrupsiya - bu jiddiy muammo, chunki korrupsiya, odatda, yoʻl xavfsizligini taʼminlashga toʻsqinlik qiladi. Korrupsiyaning yoʻl-transport hodisalarini oldini olishdagi taʼsiri bir nechta yoʻnalishlarda koʻrinadi:

1. *Yoʻl qurilishi va taʼmirlash ishlari:* Yoʻl qurilishi va taʼmirlash ishlari korrupsiya tufayli oʻz vaqtida va sifatli amalga oshirilmasa (tenderlar va kontraktlar notoʻgʻri berilishi), bu yoʻl-transport hodisalarining koʻpayishiga olib kelishi mumkin. Baʼzi rasmiylar pora evaziga sifatsiz materiallar ishlatishi yoki qurilish ishlarini qisqa vaqt ichida yakunlashga harakat qilishi mumkin.

2. *Yoʻl harakati xavfsizligini nazorat qilish:* Yoʻl harakati xavfsizligi uchun masʼul boʻlgan xodimlar oʻz lavozimlaridan foydalanib, yoʻl-transport hodisalarini "yashirish" yoki koʻz yumishlarini mumkin. Bu esa qoidalarni buzish va yoʻl-transport hodisalarining koʻpayishiga sabab boʻladi

3. *Nazorati va monitoring qilish:* Bu yoʻl harakati xavfsizligini taʼminlash, yoʻl qoidalariga rioya qilish va yoʻl-transport hodisalarining oldini olish uchun amalga oshiriladigan faoliyatdir. Bu tizim, asosan, yoʻl harakati ishtirokchilarining (haydovchilar, piyodalar, yoʻlovchilar va hokazo) xavfsizligini taʼminlashga qaratilgan.

4. *Litsenziya va sertifikatlash jarayonlari:* Haydovchilarning malakasini oshirish va ular faoliyatini litsenziyalash jarayonida korrupsiya uquvsizlarni yashiradi, bu esa yoʻl-transport hodisalariga olib kelishi mumkin.

5. *Natijalarni manipulyatsiya qilish:* Yoʻl-transport hodisalarini boʻyicha hujjatlar yoki dalillarni manipulyatsiya qilish ham korrupsiyaning bir koʻrinishidir. Baʼzi hollarda,

Date: 27th March-2025

hodisa haqidagi ma'lumotlar yoki tekshiruvlar o'zgartiriladi, bu esa hodisalarni oldini olish uchun zarur bo'lgan amallarni sekinlashtiradi yoki yashiradi.

Jahon banki yo'l infratuzilmasi va korrupsiya o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilgan holda tizimda korrupsiyani oldini olish uchun quyidagi tavsfiyalarni ishlab chiqqan:[6,7].

birinchidan, tashqi nazorat va monitoring;

ikkinchidan, yo'l xavfsizligi bo'yicha targ'ibot ishlarini kuchaytirish;

uchinchidan, tekshiruv tizimlarini shaffof qilish;

to'rtinchidan, ommaviy xabardorlik [8].

Xulosa qilib aytganda, korrupsiya yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash tizimi samaradorligini kamaytiradi, xavfsizlik choralarini zaiflashtiradi va sohalarda noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib keladi. Bu o'z navbatida, moddiy va ma'naviy zararlarni keltirib chiqaradi, jamiyatda adolatsizlik va ishonchsizlik hissini kuchaytiradi.

Umuman olganda, yo'l transport hodisalarini oldini olishda korrupsiya – bu global xavf bo'lib, unga qarshi kurashda davlat, tashkilotlar va jamoatchilik birgalikda harakat qilishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2025 yil 5 mart kuni Korrupsiyaga qarshi kurashish milliy kengashi yig'ilishidagi nutqi. <https://president.uz/uz/lists/view/7924>.
2. A.Husniddinov, (2018). "YO'l Transporti Xavfsizligi va Korrupsiya: O'zbekiston Tajribasi". Tashkent: O'zbekiston Davlat Noshirligi.
3. Muller, S., & Walker, A. (2020). "Corruption and Road Safety: A Global Review". International Journal of Transport Policy, 15(3), 89-102.
4. World Bank (2015). "Corruption and Road Infrastructure: Challenges and Solutions". World Bank Report.
5. Giddings, B., & Woods, S. (2017). "The Impact of Corruption on Road Safety: Lessons from Developing Countries". Journal of Transport Safety & Security, 9(4), 321-335.
6. OECD (2018). "Anti-Corruption Measures in the Transport Sector: Best Practices and Challenges". OECD Publications.
7. Vasquez, P. (2019). "Road Safety and Transparency in Government: Addressing Corruption in Infrastructure Projects". International Transport Forum.
8. Shovgen, L. "Corruption in Traffic Law Enforcement: A Comparative Study of Eastern Europe and Central Asia". Comparative Law Review, (2021). 22(1), 45-67.

